

ارزیابی و تحلیل ساختارهای فضا - جامعه و امنیت اجتماعی در محلات اسلامشهر

اکبر توکلی^۱، رحیم سرور^{*۲}

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۰۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۰۴

DOI: 10.30495/JISDS.2023.59235.11476

چکیده

سکونت قریب به ۸ میلیون نفر در سکونتگاه های غیررسمی یا محلات فرو دست شهری، یکی از چالش های اساسی در نظام مدیریت و برنامه ریزی شهری ایران محسوب می شود که خاستگاه و علل گسترش آن را م توان در مولفه های مختلفی از سطوح کلان، میانه دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران و خرد در رابطه با شرایط اقتصادی، سیاسی، مدیریتی، قانون گذاری، جمعیتی، تبیین و تحلیل کرد که در چارچوب نظریات مختلفی مورد بحث و بررسی و کالبد شکافی علمی قرار گرفته اند که از آن جمله می توان به نظریات مهاجرت و عدم تعادل های فضایی اشاره کرد. در میان معضلات کالبدی، اقتصادی، اجتماعی سکونتگاه های غیررسمی، مسئله امنیت اجتماعی یکی از اساس ترین چالش ها به شمار می رود. هدف اصلی این مقاله تبیین ابعاد فضا - جامعه و امنیت اجتماعی در محدوده سکونتگاه های غیررسمی واقع در اسلامشهر می باشد که برای این منظور محلات اسلامشهر انتخاب شده است. نوع تحقیق کاربردی - توسعه ای بوده و از ابزارهای اسنادی، تحلیلی، بازدیدهای میدانی، مصاحبه، تکمیل و تحلیل پرسشنامه استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد در بین محلات چهارگانه میان آباد، امام حسین، مظفریه، و ضیاء آباد، محله میان آباد نمونه بارزی از جدایی گزینی فضایی - اجتماعی با شرایط اقتصادی - اجتماعی و کالبدی خاص خود می باشد.

واژگان کلیدی: فضا، اسکان غیر رسمی، امنیت اجتماعی، اسلامشهر

^۱ دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
(Email: retavakoli89@gmail.com)

^۲ استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
(Email: savarh83@gmail.com)

بیان مساله

هدف عدالت اجتماعی در شهرها تخصیص عادلانه منابع و امکانات شهری می‌باشد؛ عدالت اجتماعی به‌عنوان یکی از اصول چهارگانه توسعه پایدار در تمام جهان مورد توافق قرار گرفته و می‌تواند نتایج زیان‌آوری را که نابرابری، تمرکز یافتگی، فقر بر محیط‌زیست و توسعه پایدار وارد می‌آورد را از بین ببرد (بندرآباد و خلیجی، ۱۳۹۷: ۷۸). توسعه یافتگی اجتماعی به‌عنوان یک اصل می‌بایست در شهرها و سکونتگاه‌ها نهادینه شود (ظفری و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳۲). با الزام توسعه اجتماعی سطح زندگی شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های فقر زدایی، تغذیه، بهداشت، مسکن، اشتغال، آموزش پیدا می‌کند (سرور و خلیجی، ۱۳۹۴: ۹۰). اسکان غیررسمی به‌عنوان نمودی از نابرابری‌های منطقه‌ای و تمرکز رشد منحصر در مناطق ویژه شهری چون کلان‌شهرها و فقدان سلسله مراتب در نظام شهری و سکونتگاهی و در نتیجه وجود فاصله و شکاف بین مناطق مختلف (شهری و روستایی) است، که به دلایل مختلفی به ویژه در حریم شهرها اتفاق می‌افتد. در اثر جریان توسعه شهری در ایران طی سی سال گذشته باعث گردیده که جمعیت شهرنشین بالغ بر دو برابر گردد و عملاً سرعت آن از ظرفیت و توانایی دولت و شهرداری‌ها در فراهم نمودن زیرساخت‌ها، ارائه خدمات و ایجاد اشتغال شهری فراتر رفته و مدیریت شهرها را با مشکل مواجه نموده است (اصفهانی و اسدی، ۱۳۹۲). امروزه مشکلات ناشی توزیع نامناسب خدمات شهری، از قبیل تراکم، آلودگی‌های زیست محیطی، جدایی‌گزینی گروه‌های انسانی، جابه‌جایی جمعیت و غیره باعث شده است که توزیع خدمات شهری از کلیدی‌ترین عناصر شهری جهت افزایش سطح رفاه اجتماعی مردم شهر و قلب مدیریت شهری باشد (پور احمد و خلیجی، ۱۳۹۳: ۲). بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که طی یک دوره ۸۰ سال میزان شهرنشینی در کشور قریب به ۳ برابر افزایش پیدا کرده و از ۲۸ درصد در سال ۱۳۰۰ به ۶۸،۳۷ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۷۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است و تعداد شهرهای کشور از ۱۹۹ در سال ۱۳۳۵ به ۱۲۴۵ شهر در سال ۱۳۹۵ افزایش پیدا کرده است. از کل جابجایی‌ها و مهاجرت‌های صورت گرفته در دهه ۹۵-۸۵ بیش از ۸۴ درصد به سمت جامعه شهری بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). در نتیجه ترکیب جمعیت کشور از یک وضعیت غالباً روستایی- عشایری به ترکیب اکثریت شهرنشین مبدل شده است. هر چند آهنگ تغییر و رشد شهرنشینی میان مناطق و استان‌های کشور متفاوت است ولی تقریباً همه مناطق کشور به سرعت در حال شهری شدن بوده و بروز مسائل کالبدی، حاشیه نشینی و معضلات اقتصادی، اجتماعی ناشی از آن امری طبیعی جلوه می‌کند (سرور، ۱۳۸۸: ۵۸). شهرها طی حیات خود بر اثر عوامل مختلف تغییر شکل و گسترش می‌یابند؛ اما شهر خوب شهریست که کالبد شهر، نیازهای ساکنان را با توجه به تغییرات زمان تأمین کند. گسترش بی‌رویه اراضی شهری از مهمترین مسائل و معضلات برای مدیران و برنامه‌ریزان شهرها در سطوح گوناگون است (عزت پناه و خلیجی، ۱۳۹۵: ۲). در شهرهای ایران از گذشته دور همواره طبقه کم درآمد و محله‌های کم درآمد نشین وجود داشته است. مطالعات و بررسی‌ها نشان می‌دهد که بعد از سال ۱۳۲۰ با از هم پاشیدن توازن شهر و روستا از طریق اجرای برنامه‌ها و طرح‌های نوسازی و توسعه اقتصادی در شهر و تزریق درآمدهای نفتی در اقتصاد شهری و در حاشیه قرار گرفتن کشاورزی، اقتصاد روستا عملاً فلج شده و زمینه مهاجرت گسترده روستائیان به شهرها و به خصوص شهرهای بزرگ فراهم گردید. بدون اینکه زیرساخت‌های شهر آماده و مهیا مهاجران روستائی باشد (حاتمی‌نژاد و حسین‌اغلی، ۱۳۸۸: ۸). اما از دهه ۱۳۴۰ به بعد با تغییر در اقتصاد ملی و سیاست‌ها و برنامه‌های ملی و منطقه‌ای، مهاجرت روستائیان و سکونت در مناطق حاشیه‌ای شهر ابعاد گسترده تری یافته است. به علت شرایط اقتصادی ایران، اسکان غیر رسمی به ویژه در منطقه شهری تهران روز به روز ابعاد وسیع‌تری می‌یابد. از این رو شناخت علل و عوامل این پدیده، روند توسعه آن در آینده، و جلوگیری از رشد پدیده اسکان غیررسمی ضروری است؛ اگر این پدیده کنترل نشود علاوه بر تشدید ناامنی در جوامع رسمی، در آینده تداوم دولت‌ها و حکومت‌ها را با مخاطره مواجه می‌کند. از این روی امنیت شهری، به‌عنوان یکی از مسائل مهم در مباحث، اصطلاحات و ساماندهی شهری به حساب می‌آید. نیاز به امنیت در شهرها، بازتاب‌های فضایی و کالبدی را به عنوان یک اصل مهم و حیاتی به همراه داشته است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۱۵). بنابراین، برقراری امنیت در ساختار شهری و برخورداری

شهروندان از احساس امنیت، اهمیت فزاینده‌ای دارد. نظم و امنیت از نیازهای اولیه و حیاتی مهم شهروندان در شهر است، در واقع اساس زندگی شهری بر این دو محور قرار دارد. برخی از فضاهای شهری هستند که زمینه را برای برهم خوردن نظم و امنیت فراهم می‌کنند. فضا و جرم رابطه‌ای نزدیک با هم دارند. بنابراین شناخت این فضاها و تأثیر آن در کاهش امنیت و برهم خوردن نظام شهری از نکات بسیار مهمی است که طراحان و برنامه ریزان شهری در مدیریت شهرها باید به آن‌ها توجه ویژه‌ای داشته‌اند (Blobaum and Hunecke, 2005: 481-485)

در کنار مفهوم امنیت «احساس امنیت»، مطرح می‌شود. احساس امنیت را واکنش عاطفی به جرایم خشونت بار اجتماعی و آسیب‌های فیزیکی در نظر می‌گیرند و یا طیفی از واکنش‌های عاطفی و عملی به جرم و بی‌نظمی که افرادی اجتماع با آن مواجه اند (Gert, 2005: 65). در عصر حاضر، محیط‌های نامطلوب شهری مشکلات بسیاری را برای شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب‌های اجتماعی مؤثر هستند. با گسترش این آسیب‌ها، امنیت، رنگ می‌بازد و بر میزان جرم افزوده می‌شود مردم در کنش‌های اجتماعی محتاطانه عمل می‌کنند و با هر اتفاقی، ترس و دلهر آن‌ها دو چندان می‌شود و در نتیجه احساس ناامنی می‌کنند (Day & et al., 2003: 311). موضوع ناامنی در شهرهای بزرگ ناشی از آسیب‌های اجتماعی درون خود جامعه شهری است. از آن جا که محله‌های شهری بخش تفکیک ناپذیر حیات کلی شهری محسوب می‌گردد، ضروری است تا موضوع امنیت در شهرها با نگاه جزئی مورد توجه قرار گیرد.

مسئله امنیت شهری در کلان شهر تهران از دو بعد قابل توجه است: نخست به دلایل جایگاه ویژه‌ای که تهران در مدیریت اقتصاد ملی و همچنین کنترل و هدایت تمامی امور کشور با توجه به نظام متمرکز دولتی موجود دارد، دوم آن که به طور کلی کلان شهرها زمینه ساز انحرافات و نابهنجاری‌های اجتماعی هستند. هم اکنون تهران به دلیل شرایط خاص جمعیتی و فضایی-کالبدی «خود دارای بالاترین آمار جرم و جنایت در بین شهرهای کشور است و از نظر جرایم شهری تفاوتی فاحش با سایر شهرهای کشور دارد (کلانتری: ۱۳۸۰، ۱۵). همچنین پوشیده نمی‌باشد که بالاترین میزان جرایم در سکونتگاه‌های غیررسمی رخ می‌دهد. لذا ارزیابی تحولات اسکان غیر رسمی در پهنه جنوبی حریم کلانشهر تهران همچنین تحلیل ساختارهای فضا - جامعه و امنیت اجتماعی در محلات اسلامشهر اجتناب ناپذیر است (خلیجی و سرور، ۱۳۹۷: ۲۸۷). از این رو در این پژوهش ابتدا با محله‌بندی اسلامشهر آشنا می‌شویم، سپس با تحلیل و ارزیابی شاخص‌های مختلف نسبت به شناسایی محلات فقیر (دچار جدایی‌گزینی فضایی - اجتماعی) و در نهایت احساس امنیت اجتماعی در دو محله متضاد (یکی محله فقیر و دیگری محله مرفه یا نسبتاً مرفه در مقیاس اسلامشهر) مورد سنجش قرار می‌گیرد.

روش پژوهش

این پژوهش بر اساس هدف، کاربردی است و بر اساس ماهیات و روش، توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایشی و از لحاظ وسعت، پهنانگر است و روش فکری تحقیق، استدلال استقرایی است. گردآوری داده‌ها و اطلاعات از طریق دو روش کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. هدف اصلی این سنجش ارزیابی تأثیرگذاری مؤلفه‌های فضا و جامعه در احساس امنیت شهروندان محلات مختلف اسلامشهر می‌باشد. محلات مورد مطالعه را از بین ۱۷ محله موجود در سطح اسلامشهر انتخاب شده است و بعد از بررسی‌های به عمل آمده محله میان‌آباد (به‌عنوان محله فقیر اسلامشهر) و محله موسی‌آباد (به‌عنوان یکی از محلات مناسب و مطلوب اسلامشهر) می‌باشد. سپس پرسش‌نامه تدوین شده است، برخی سؤالات راهبردی در تدوین پرسشنامه شامل موارد زیر می‌باشد:

- احساس امنیت با توجه به شرایط و شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی و کالبدی محلات مختلف چگونه است؟
- از نگاه مردم محلات مختلف کدامیک از عوامل و نهادها در تولید و ایجاد امنیت در جامعه مؤثرترند؟

- از نگاه ساکنان نیروی انتظامی تا چه اندازه در مدیریت امنیت در جامعه موفق عمل کرده است؟
- مشخصات زمینه‌ای افراد درباره متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی چگونه است؟
- مهم‌ترین مسائل امنیتی محلات میان‌آباد و موسی‌آباد چیست؟

انجام این مهم به روش پیمایشی با ابزار پرسشنامه بوده و نتایج حاصل از مرحله گردآوری داده‌ها با نرم افزار SPSS مورد پردازش قرار گرفته است.

مفاهیم پژوهش

فضا: عنصر جدانشدنی ساخت مادی و ساخت مندشدن زندگی اجتماعی است و این بدان معناست که نمی توان آن را جدا از جامعه و روابط اجتماعی درک و نظریه پردازی نمود. ساخت یابی فضایی- زمانی زندگی اجتماعی روشن می کند که چگونه رابطه و کنش اجتماعی به لحاظ مادی ساخته و عینی می شود (شکویی، ۱۳۷۵: ۲۲-۵۶) بین ساخت فضایی و ساخت اجتماعی یا تمایز یافتگی های فضایی و اجتماعی، ارتباط روشنی برقرار است. در این بین منطق توزیع فضایی یا ساخت فضایی معلول و تابع منطق توزیع اجتماعی یا ساخت اجتماعی بوده و از آن نشان دارد و اگر بتوان ساخت اجتماعی را به گروه بندی های نابرابر قدرت که بر سر دستیابی به منابع و فرصتها، از طریق فرایند انسداد، مبارزه می کنند برگرداند، ساخت فضایی به گونه ای متبلور و تجسم یافته روابط نابرابر قدرت است. به سخن دیگر، اشکال فضایی ساخت هندسی روابط نابرابر قدرت در جامعه است (افروغ، ۱۳۷۵: ۱۸-۳۰).

منشأ جدایی گزینی های فضایی در کل به سه عرصه مختلف و مرتبط با یکدیگر بر می گردد:

- ۱- نظم اقتصادی یا ساختار اقتصادی (سازوکار تولید، توزیع و روابط طبقاتی ناشی از آن به طور خاص، جدایی گزینی فضایی در عرصه تولید ناشی از تقسیم کار فنی و گروه بندی های توزیعی)
- ۲- دولت و نظم و ساختار سیاسی (میزان دخالت دولت و مدیران شهری در توزیع فضا و منابع شهری و کنترل های رسمی بر نابرابری های طبقاتی، جنسی، نژادی، قومی، مذهبی و ...)
- ۳- عرصه زیستی اجتماعی (نظم زیستی و اظهاری، نیاز به هویت، خودگردانی، نیاز به قلمرو، امنیت هستی شناختی، مراقبت از خویشان، گروه بندی های جنسی، قومی، نژادی، منزلتی مذهبی و ...)

حاشیه نشینی: اصولاً حاشیه نشینی نوعی بی سازمانی فضایی اجتماعی است که به شکل مستمر اصول و راهبردهای توسعه پایدار جامعه را به چالش می کشد. این پدیده در بستر اجتماعی متأثر از اختلال کارکردی در نظم اجتماعی و نابرابری در ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است که در عمق، مسائل اساسی نظیر فقر، تورم، مهاجرت، حاشیه نشینی را تولید می کند و در سطح آسیب ها انحرافات و آشفتگی های اجتماعی را در حوزه امنیت اجتماعی باز تولید می کند.

در نهایت اصطلاح سکونتگاه یا اسکان غیر رسمی شامل سکونتگاه یا شکلی از اسکان است که دارای یک یا مجموعه ای از ویژگی های زیر باشد:

الف) با تکیه بر حرکت خودجوش و خودانگیخته مردم (ساکنان) شکل گرفته است و متکی بر خواست، انگیزش و مبتنی بر توان و امکانات آنها باشد.

ب) بدون نظارت، کنترل و مدیریت رسمی دولت و نهادهای عمومی شکل گرفته و سریعاً رشد کرده باشد.

- ج) با توجه به ویژگی خودرو و بی برنامه بودن رشد و دگرگونی، سکونتگاه‌ها از جهت تأمین خدمات و زیربنا دچار ضعف هستند و در حداقل خدمات و امکانات زیستی به سر می‌برند.
- د) تملک و تصرف زمین و نیز نحوه تفکیک و استفاده از زمین خارج از چارچوب‌های معمول و متعارف رسمی و قانونی و بدون گرفتن مجوزهای لازم نهادها و دستگاه‌های رسمی صورت پذیرفته باشد.
- ه) ساخت و ساز و تأمین زیر ساخت‌ها و خدمات با نقض قوانین و مقررات موجود و رسمی صورت گرفته باشد.
- و) شک لگیری و دگرگونی آنها مبتنی بر طرح و برنامه از پیش اندیشیده نباشد، بلکه مبتنی بر ساخت اجتماعی و فرهنگی سکونتگاه در مراحل مختلف شک لگیری و دگرگونی باشد. (کارگر، ۱۳۸۹)

امنیت و احساس امنیت

امنیت از ریشه امن است که در مقابل بیم و هراس و نامنی استفاده می‌شود. امنیت یکی از نیازهای فطری بشر است که با جوهرهستی انسان پیوند ناگسستنی دارد. از این رو، واژه امنیت از قدمتی به دیرینگی تاریخ بشر برخوردار است و حتی از جهتی، واژه امنیت بر مفهوم اجتماع و جامعه مقدم است (شادنی، ۱۳۸۲، ۷۷).

احساس امنیت عبارت است از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت بخش، قانع کننده و آرام بخش) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی در شرایط فعلی و آتی، در حوزه‌های امنیت اجتماعی، ثبات سیاسی، انسجام هویتی یکپارچگی، امنیت سرزمینی (رجبی پور، ۱۳۸۲: ۴۷). احساس امنیت پدیده روان شناختی - اجتماعی است که دارای ابعاد گوناگونی است. به لحاظ روش شناسی احساس امنیت، سازه چند بعدی است و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌ای متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف نیز قابل سنجش و اندازه گیری است (مؤذن جامی، ۱۳۷۸: ۵۶).

مفهوم احساس امنیت یکی از شاخصه‌های کیفیت زندگی در شهرها است و آسیب‌های اجتماعی از مهم ترین پیامدهای مختلف امنیت به شمار می‌روند (عظیمی هاشمی، ۱۳۸۸: ۲۲).

در سطح فردی احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان یا عدم وجود جرم در آن جامعه بر می‌گردد و هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر است احساس امنیت پایین تر است. ولی این احساس ناامنی صرفاً منبعث از عدم وجود امنیت در یک جامعه نخواهد بود. ممکن است در یک جامعه امنیت وجود داشته است لیکن شهروندان در آن احساس امنیت نداشته اند و بالعکس (کلاهیجان، ۱۳۸۲: ۹۳).

محدوده مورد مطالعه:

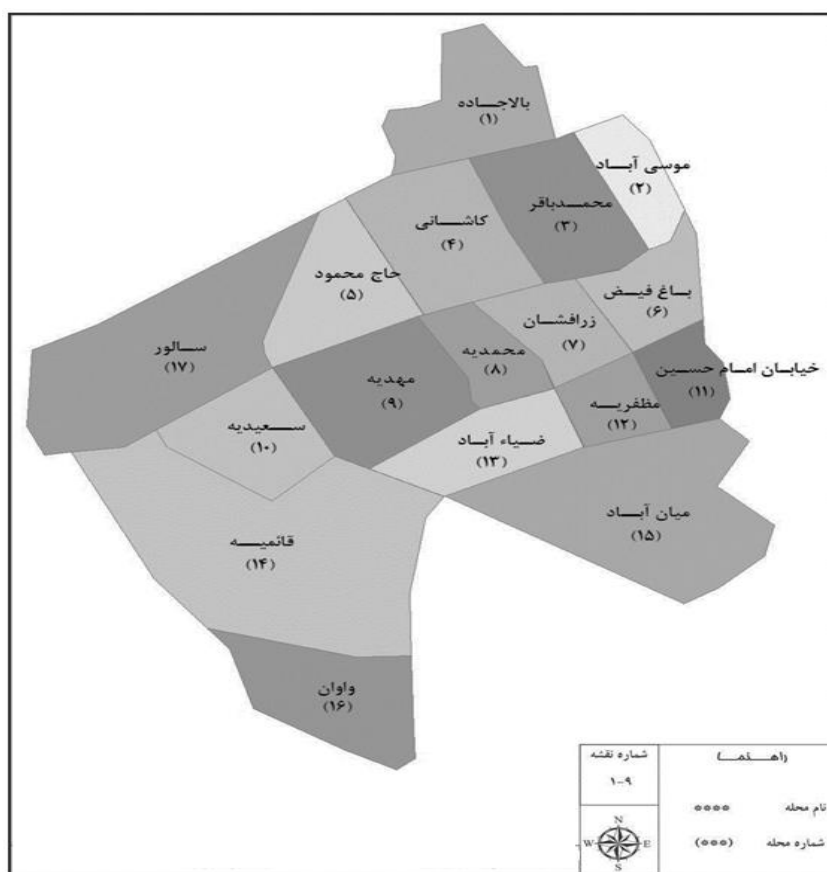
اسلامشهر مرکز شهرستان اسلامشهر واقع در استان تهران است که در ۱۲ کیلومتری جنوب شهر تهران واقع شده است. باستانی ترین محله اسلامشهر روستای ضیاء آباد می‌باشد که محوریت بقیه آبادی‌ها را داشته است. در گذشته بدلیل همجواری روستای قاسم آباد با جاده ساوه، اسلامشهر را بنام قاسم آباد شاهی و یا قاسم آباد خالصه می‌شناختند و مدتی نیز نام آتشادشهر بوده است. این شهرستان دارای تعدادی شهرک به نامهای مهدیه - محمدیه - قائمیه (زاهدی) - واوان - سالور - کاشانی - حاجی محمود و ... می‌باشد. بر پایه آمارگیری سال ۱۳۹۵، جمعیتی بالغ بر ۸۴۸۶۲۰ نفر را در خود جای داده‌اند. و از این میزان جمعیت ۵۱۲۱۵۶ نفر در نقاط شهری و ۳۶۴۳۹ نفر سکن نقاط روستایی و حاشیه‌های شهر اسلامشهر می‌باشند.

جدول (۱): جمعیت اسلامشهر

سرشماری	تعداد خانوار	جمعیت	مرد	زن
۱۳۹۵	۱۶۸۲۸۸	۸۴۸۶۲۰	۲۷۹۲۸۲	۲۶۹۳۳۸
۱۳۹۰	۲۴۶۵۲۳	۴۸۵۶۸۸	۲۴۷۵۳۸	۲۳۸۱۵۰
۱۳۸۵	۴۴۵۷۱۰	۴۴۸۸۶۴	۲۳۲۱۶۲	۲۱۶۷۰۲

مأخذ: مرکز آمار ایران

نحوه شکل‌گیری و رشد و توسعه اسلامشهر در مقیاس محله در مجاورت شبکه‌های اصلی و فرعی شهر و تقریباً به صورت نامنظم بوده است و این موضوع یکی از مهمترین چالش‌های تعیین حریم محلات و مطابقت آن با معیارهای شناخت محله در میان شهروندان می‌باشد. برای رسیدن به یک محله‌بندی موزون و متناسب، با مراجعه به طرح‌های شهری، اطلاعات مرکز آمار ایران و بازدیدهای میدانی، این نتیجه به دست آمد که اسلامشهر به ۱۷ محله مجزا دسته‌بندی شده است.

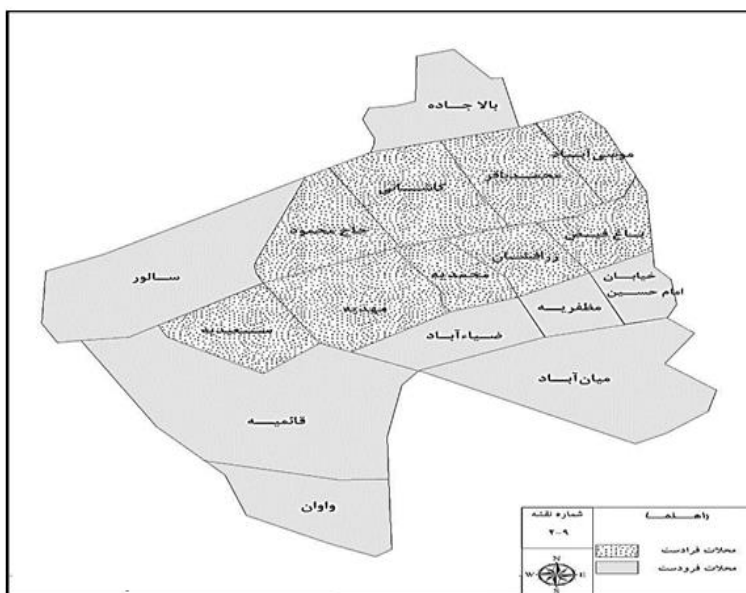
شکل (۱): محلات اسلامشهر

شناسایی محلات فقیر

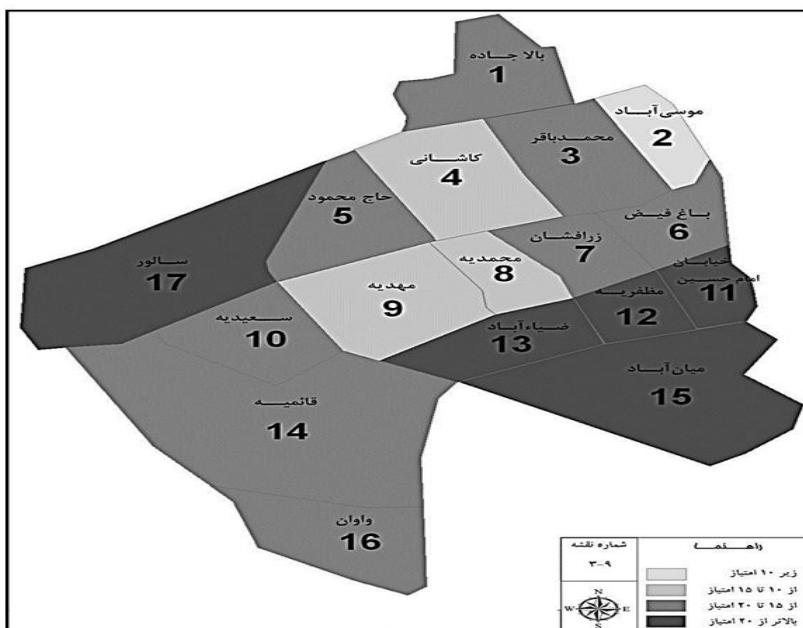
تحلیل و تدقیق اطلاعات از تنوع محله‌ای از لحاظ سطوح برخورداری و ضرایب شاخص‌های مورد بررسی حکایت دارد. در نگاه اولیه این وضعیت به دو سطح محلات فرادست و فرودست تفکیک‌پذیر است؛ به عبارت دیگر، نگاه اجمالی به محلات اسلامشهر با توجه به شاخص‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که محلاتی که در قسمت مرکزی شهر قرار دارند یا محلاتی که هسته اولیه اسلامشهر را تشکیل می‌دادند، می‌توانند به عنوان محلات فرادست معرفی شوند. این محلات براساس نقشه پراکندگی محلات

اسلامشهر شامل محلات ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹ و ۱۰ می‌باشند.

در این مرحله، محلات فرودست اولیه مشتمل بر محلاتی است که در پیرامون و حاشیه محلات فوق قرار گرفته‌اند. بنابراین محلات ۱۷-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶ می‌توانند به عنوان محلات نسبتاً فقیر شناسایی و معرفی شوند.

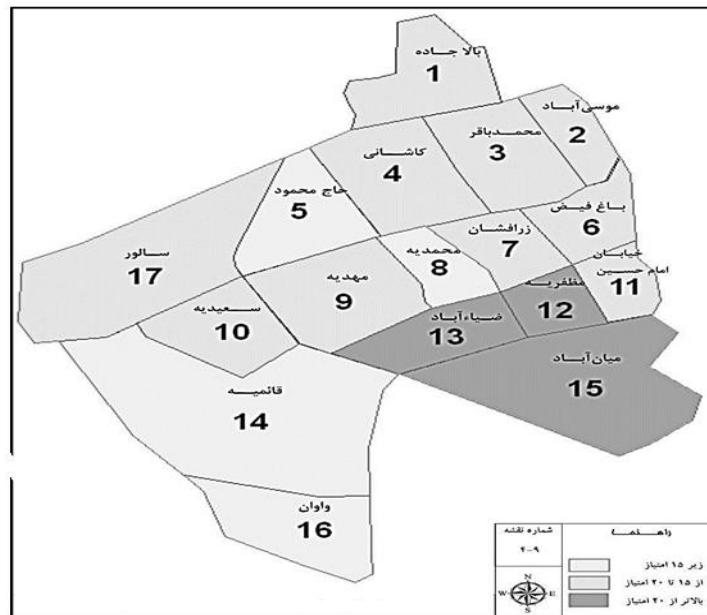
شکل (۲): محلات فرادست و فرودست (فقیر) اسلامشهر

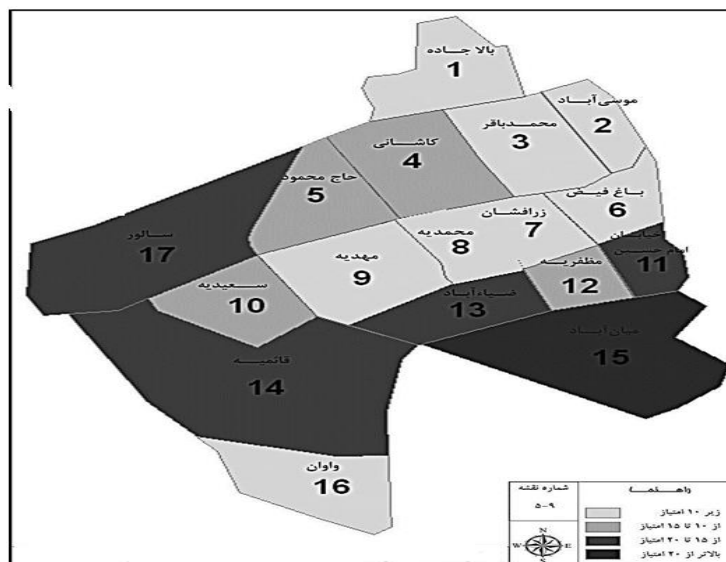
شکل (۳): گروه‌بندی محلات بر اساس شاخص کلیات و جمعیت

در ادامه برای تدقیق اطلاعات و سطح‌بندی محلات از نظر فقر و نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی، نسبت به تحلیل وزنی کلیه محلات براساس شاخص‌های اجتماعی، جمعیتی، کاربری اراضی و اقتصادی اقدام شده است. در مرحله بعد با ترکیب کلیه شاخص‌ها در نهایت تعدادی از شاخص‌های مهم گزینش شده و وضعیت محلات بر این اساس مورد سنجش قرار گرفته است.

با کاربرد شاخص‌های فوق (مشمول بر کالبدی، اقتصادی و زیست‌محیطی) معلوم شد که محلات ۱۱-۱۲-۱۳ و ۱۵ (به ترتیب شامل محله خیابان امام حسین، مظفریه، ضیاءآباد و میان‌آباد) نسبت به سایر محلات فقیر اسلامشهر در سطح پایین‌ترین قرار دارند^۱. بنابراین می‌توان گفت که منطقه جنوبی اسلامشهر، جایی که در حاشیه راه کمربندی اسلامشهر قرار دارد، از فقیرترین محلات حاشیه‌نشین اسلامشهر می‌باشد^۲. در نقطه مقابل محلات ۱، ۲، ۶ و ۸ (شامل بالاجاده، موسی‌آباد، باغ فیض و محمدیه) با توجه به شاخص‌های مطالعه شده از محلات مناسب شهری می‌باشند.

شکل (۴): گروه‌بندی محلات بر اساس شاخص‌های اجتماعی

شکل (۵): گروه‌بندی محلات بر اساس شاخص‌های کالبدی

^۱ البته در این بین وضع محله ۱۵ (میان‌آباد) به نوعی متفاوت است. چرا که این محله به سبب نوعی جدایی‌گزینی از شهر که سیر تکوینی متفاوت را پایه پای بقیه محلات شهر نداشته نسبت به سایر محلات در سطح پایین‌تری قرار گرفته است، محرومیت اجتماعی، اقتصادی و کالبدی با آسیب‌پذیری بالای اجتماعی و زیست‌محیطی مشخصه بارز این محله می‌باشد.

^۲ البته براساس نظرسنجی از مسئولین شهری همگی به اتفاق آرا میان‌آباد را به عنوان محله غیررسمی و فقیر در کنار برخی محلات دیگر نام برده‌اند.

جدول (۲): سطح بندی محلات اسلامشهر براساس برخی شاخص‌های مورد بررسی

نام محله	شماره محله	زمان شکل‌گیری	تراکم جمعیت	نسبت واحد مسکونی به کل جمعیت	نسبت خانوار در واحد مسکونی	میزان اشتغال	میزان سواد
بالا جاده	۱	دوم	سوم	سوم	دوم	سوم	دوم
موسی آباد	۲	اول	اول	اول	اول	چهارم	دوم
۱۵ متری شهرداری	۳	اول	دوم	چهارم	سوم	سوم	دوم
کاشانی	۴	اول	اول	سوم	دوم	چهارم	دوم
حاج محمود	۵	اول	چهارم	دوم	سوم	سوم	سوم
باغ فیض	۶	دوم	دوم	دوم	سوم	چهارم	دوم
زرافشان	۷	دوم	دوم	سوم	سوم	چهارم	سوم
محمدیه	۸	اول	اول	سوم	اول	سوم	سوم
مهدیه	۹	اول	اول	سوم	دوم	چهارم	سوم
سعیدیه	۱۰	اول	سوم	دوم	دوم	اول	سوم
امام حسین (ع)	۱۱	سوم	اول	چهارم	چهارم	سوم	چهارم
مظفریه	۱۲	سوم	چهارم	سوم	چهارم	سوم	چهارم
ضیاء آباد	۱۳	سوم	اول	چهارم	سوم	چهارم	چهارم
قائمیه	۱۴	دوم	سوم	چهارم	دوم	دوم	دوم
میان آباد	۱۵	سوم	اول	چهارم	چهارم	چهارم	چهارم
واوان	۱۶	سوم	چهارم	اول	اول	دوم	اول
سالوار	۱۷	سوم	چهارم	چهارم	چهارم	اول	سوم
گروه بندی محلات							
		۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	۱۶-۱۲-۵	۱۴-۱۳-۱۱-۳	۱۷-۱۵-۱۲-۱۱	۱۳-۹-۷-۶-۴-۲	۱۱-۱۲
		۱۷	۱۷	۱۷-۱۵	۱۵	۱۵	۱۳-۱۵
نام محله	شماره محله	مشارکت زنان در اشتغال	بار تکفل	توزیع مراکز تجاری	ارزش نسبی مسکن	ارزش نسبی زمین	ارزش نسبی زمین
بالا جاده	۱	چهارم	سوم	سوم	اول	اول	دوم
موسی آباد	۲	دوم	چهارم	اول	اول	اول	اول
۱۵ متری شهرداری	۳	دوم	چهارم	اول	اول	اول	اول
کاشانی	۴	دوم	سوم	اول	اول	اول	اول
حاج محمود	۵	دوم	دوم	دوم	دوم	دوم	دوم
باغ فیض	۶	سوم	سوم	اول	دوم	اول	اول
زرافشان	۷	سوم	سوم	اول	اول	اول	دوم
محمدیه	۸	چهارم	دوم	اول	اول	اول	اول
مهدیه	۹	سوم	چهارم	دوم	اول	اول	اول
سعیدیه	۱۰	سوم	دوم	دوم	دوم	دوم	سوم
امام حسین (ع)	۱۱	چهارم	سوم	چهارم	سوم	سوم	سوم
مظفریه	۱۲	چهارم	چهارم	چهارم	سوم	سوم	سوم
ضیاء آباد	۱۳	چهارم	اول	سوم	چهارم	چهارم	چهارم
قائمیه	۱۴	سوم	دوم	سوم	دوم	دوم	سوم

چهارم	چهارم	چهارم	چهارم	چهارم	۱۵	میان آباد
دوم	دوم	چهارم	اول	اول	۱۶	واوان
چهارم	سوم	چهارم	اول	دوم	۱۷	سالوار
۱۵-۱۲-۱۷	۱۵-۱۳	۱۷-۱۶-۱۵-۱۲-۱۱	۱۵-۱۲-۹-۳-۲	۱۱-۸-۱-۱۵-۱۳-۱۲	گروه بندی محلات	

تحلیل امنیت اجتماعی در محلات هدف: (میان آباد و موسی آباد)

با توجه به مجموعه اطلاعات جمع آوری شده درباره محلات فقیر اسلامشهر، براساس دیدگاه‌ها و نظریات ارائه شده از سوی مدیریت شهری و نظریات و اظهارات ساکنان محلات، ساختار و عملکرد پهنه‌های اسکان غیررسمی در اسلامشهر به گونه‌ای است که می‌توان طبقه‌بندی مجزایی برای آنها در نظر گرفت؛ به عبارت دیگر، با توجه به پهنه‌های اسکان غیررسمی و جمعیت ساکن در این پهنه‌ها دو طبقه اصلی در محلات هدف درخور شناسایی و تشخیص است. طبقه نخست پهنه‌های اسکان غیررسمی در سه محله امام حسین (ع)، مظفریه و ضیاءآباد است که در این محلات پهنه‌ها به صورت لکه در درون محله شکل یافته‌اند. طبقه دوم، محله میان‌آباد است که به صورت کامل سراسر محله را فرا گرفته و در تمامی قسمت‌های محله می‌توان آن را تشخیص داد. براین اساس محله میان‌آباد نمونه بارزی از جدایی‌گزینی اجتماعی - فضایی با شرایط اقتصادی، اجتماعی و کالبدی ویژه خود می‌باشد که یکی از محلات هدف این پژوهش برای تحلیل امنیت اجتماعی می‌باشد.

محله دوم با این هدف انتخاب شده که بتوان به بررسی تطبیقی عوامل تأثیرگذار اقتصادی، اجتماعی و کالبدی در دو فضای متفاوت اقدام کرد.

برای این منظور با بررسی مجدد اطلاعات و نیز مذاکرات با مسئولان محلی و بازدیدهای میدانی از میان محلات مطلوب شامل بالاجاده، موسی آباد، باغ فیض و محمدیه، محله موسی آباد (محله شماره ۲) به‌عنوان محله دوم انتخاب شده است. مشخصات محله فقیر در کنار ویژگی‌های محله موسی آباد در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

سنجش احساس امنیت اجتماعی در محلات انتخابی

همچنانکه قبلاً گفته شد امنیت بازتاب ساختارهای مختلف یک جامعه می‌باشد و اهمیت آن تا بدان پایه است که بستر و شرط اصلی هرگونه توسعه‌ای قلمداد می‌شود.

از نظر کارشناسان احساس امنیت در یک جامعه مهم‌تر از وجود امنیت می‌باشد. چون ممکن است در جامعه‌ای امنیت از لحاظ پلیسی و انتظامی وجود داشته باشد ولی فرد احساس امنیت ننماید. در واقع می‌توان گفت که امنیت از فرد شروع شده و خانواده، و جامعه و در نهایت نظام ملی را در برمی‌گیرد. اگرچه احساس امنیت با میزان جرم یا ضریب امنیتی موجود در جامعه و سایر شرایط اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی جامعه ارتباط دارد، به عوامل دیگری نیز بستگی دارد که از جمله آنها می‌توان به قدرت و عملکرد پلیس، نحوه عمل نظام قضایی، نظام تأمین اجتماعی و بیمه و... اشاره کرد.

همچنانکه قبلاً گفته شد منابع تأمین کننده احساس امنیت برای آحاد و گروه‌های مختلف جامعه متفاوت است ولی در مجموع سه سطح کلان، میانی و خرد اثرگذار می‌باشند:

- در سطح کلان، ساختار کلی جامعه و ایمن بودن آن از جنگ، قحطی، خشکسالی، زلزله، سیل و سقوط ساختار سیاسی از منابع عمده‌ای است که احساس امنیت بین افراد را تعیین می‌کند.
- در سطح میانه، روابط نهادهای سیاسی، کارکرد نیروی انتظامی، قوه قضائیه، نظام پولی، چالش بین گروه‌ها و عملکرد سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها در بازتولید رضایتمندی برای مردم مهم تلقی می‌شوند.

نتایج سنجش احساس امنیت در محلات مورد مطالعه

از مهمترین نتایجی که در این پژوهش پیمایشی حاصل گشت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. پاسخگویان هر دو محله موسی‌آباد و میان‌آباد از احساس امنیت پایین برخوردارند، به معنای دیگر کم احساس امنیت می‌کنند که رقم آن ۶۲ درصد است. ۶۲ درصد از پاسخگویان این تحقیق اظهار داشته‌اند که احساس ناامنی در نزد آنان بالاست.
۲. عواملی از قبیل محلات مختلف با پایگاه اقتصادی و اجتماعی مختلف، میزان تحصیلات مردمان این دو محله، وضعیت اشتغال آنها، وضعیت تأهل آنها و حتی جنسیت در این احساس ناامنی نقش دارند، به طوری که براساس سنجش و تحلیل آماری، مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی میان‌آباد سبب شده که نتایج آمارگیری گویای واقعیت پایین بودن احساس امنیت در آن نسبت به موسی‌آباد باشد.
۳. تمایل مردم در برقراری امنیت بیشتر به طرف سازمان‌های نظامی و انتظامی است تا سازمان‌های مدنی و اقتصادی. آنها معتقدند که نیروی انتظامی و بسیج و سپاه از ارگان‌هایی هستند که بهتر می‌توانند امنیت را برقرار نمایند. به نظر می‌رسد که احساس امنیت ابتدایی و اولیه که بنیان هر نوع احساس امنیت دیگر و حتی بنیان رشد و توسعه اقتصادی می‌تواند باشد، دغدغه اصلی مردم است. کمترین نقش را در ایجاد امنیت به مراکز فوریتی داده‌اند. به نظر می‌رسد که این حوزه نیازمند تحقیقات گسترده‌تری است تا مشخص گردد که دغدغه امنیت اولیه و ابتدایی باعث گشته که به دیگر دغدغه‌های امنیتی فکر نکنند یا اینکه جامعه آنها واقعا موارد تهدیدزای امنیت‌های دیگر از قبیل امنیت دینی، و همینطور فرهنگی را ندارد.
۴. بررسی بین عملکرد پلیس و احساس ناامنی نشان داد که هرچه عملکرد بهتر شود احساس ناامنی کاهش خواهد یافت. در احساس امنیت بین دو گروه زنان و مردان در هر دو محله تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
۵. در هر دو محله عامل بیکاری و درآمد کم یا نبود درآمد به‌عنوان عامل اول و اصلی در سوق دادن افراد به سوی بزهکاری و جرم شناخته شده است و رفع بیکاری و اشتغال را مهم‌ترین عامل در بهبود وضعیت مردم و محله می‌دانند.
۶. بیشترین احساس امنیت در بعد امنیت مالی و کمترین احساس امنیت در بعد امنیت جهانی می‌باشد. (در هر دو محله)
۷. میزان احساس ناامنی زنان بیشتر از مردان بوده و تفاوت بین میانگین‌ها از لحاظ آماری و بین محلات معنادار بوده است به این معنی که زنان محله میان‌آباد احساس ناامنی بیشتری نسبت به زنان محله موسی‌آباد دارند
۸. بیشترین میزان احساس ناامنی بر میزان تحصیلات مربوط به افراد لیسانس و کمترین میزان مربوط به افراد بی‌سواد بوده است که تفاوت بین میانگین نیز از لحاظ آماری معنادار می‌باشد.
۹. افراد غیرشاغل نسبت به افراد شاغل میزان احساس ناامنی بیشتری دارند و تفاوت بین آنها هم معنادار می‌باشد و از این نظر با توجه به بالا بودن نسبت بیکاری میزان احساس امنیت محله میان‌آباد از دیدگاه این شاخص کمتر بوده است.
۱۰. مهم‌ترین دلیل مشارکت نداشتن مردم یا کم بودن مشارکت آنها در فعالیت‌های اجتماعی و مباحث مربوط به تأمین اجتماعی، گرفتاری مردم و توجه نکردن مسئولان به نظرات مردم و یا ناشناخته بودن مبادی انتقال نظرات مردم به سازمان‌ها و مسئولان می‌باشد.

در جمع بندی می‌توان این‌گونه اظهار داشت که محله میان‌آباد (محله شماره ۱۵) نمونه‌ای از الگوی جدایی‌گزینی اجتماعی - فضایی در جنوب شهر اسلامشهر و جنوب کمربندی الغدیر می‌باشد. که این محله با جمعیت تقریبی ۲۴ هزار نفر در سال ۱۳۹۵ تا ۳۵ هزار نفر در سال جاری، مهمترین محله با اسکان غیررسمی است .

علی‌رغم مشارکت فعال مذهبی ساکنان میان‌آباد، این محله از مشکلاتی رنج می‌برد. مهم‌ترین مشکلات این محله علاوه بر

نامطلوب بودن خدمات شهری، مشکلات بهداشتی، آموزشی و مخابراتی، و وجود فعالیت‌های اقتصادی مزاحم در مجاورت بافت مسکونی است که در برخی نقاط محله دیده می‌شود. همچنین این محله فاقد فضای سبز و پارک درخور توجه، کتابخانه و فضای ورزشی مناسب و امکانات فرهنگی و اجتماعی است.

میان‌آباد مصداق یک سکونتگاه غیررسمی کامل است که از ادغام الگوهای تصرف خزنده و تقسیم و بازتقسیم زمین‌های کشاورزی خصوصی و منابع طبیعی (دولتی) شکل گرفته است. موقعیت نامطلوب و نامناسب بودن محیط نیز در شکل‌گیری آن مؤثر بوده و در روند تکوین و تکامل، فعالیت باندهای محلی بسیار مؤثر بوده است. علاوه بر آن پیوندهای قومی در راهنمایی دوستان و آشنایان برای دستیابی به یک قطعه زمین (به راه‌های مختلف) یا مسکن، و در نتیجه تشکیل گروه‌های همگن اقتصادی، اجتماعی و قومی بسیار مؤثر بوده است. دوره رشد میان‌آباد عمدتاً مربوط به بعد از انقلاب اسلامی است و عمده ساکنان آن را روستاییان مهاجر شهرستان میاندوآب و میانه تشکیل می‌دهند.

اختلاف قیمت زیاد مسکن و زمین این محله با سایر محلات رسمی و حتی نیمه رسمی شهر، منطق سکونت فقرا را در آن توجیه می‌کند. بخشی از خانوارهای ساکن در این مکان مستأجر هستند که از قشرهای کم‌درآمدند و توان مالی کافی برای خرید مسکن ندارند. در میان ساکنان این سکونتگاه نسبت خانوارهای آسیب‌دیده و آسیب‌پذیر از جمله خانوارهای با سرپرست زن و با سرپرست ناتوان و معتاد چشمگیر است. بعد خانوار و بار تکفل در میان این خانوارها بالاست و اعضای خانوار سواد، تحصیلات و آموزش‌های رسمی اندکی دارند. غالب مشاغل، غیررسمی و موقت (عمدتاً کارگری روزمزد) است و بیکاری در این محله ابعاد نسبی گسترده‌ای دارد.

اما محله موسی‌آباد وضعیت متفاوتی دارد؛ این سکونتگاه در دهه ۱۳۵۰ شکل گرفت و در دهه ۷۰-۶۰ تا حد زیادی تثبیت شد. به دلیل موقعیت و دسترسی مناسب و همجواری با مجموعه مراکز صنعتی و تجاری که عمدتاً مربوط به واحدهای تجاری، صنایع، خدمات تعمیر خودرو و انبار و آهن‌فروشی است، از وضعیت مناسب خدماتی - تجاری برخوردار شده و به ویژه بر رونق خیابان‌های اصلی افزوده شد که علاوه بر ارزش اقتصادی زمین، در اشتغال ساکنان در مشاغل غیررسمی نیز مؤثر بوده است. از لحاظ اجتماعی ساکنان آن عمدتاً از نواحی شمال غرب و غرب کشور هستند که نسل اول آنان بیشتر در دهه ۶۰ و متأثر از جنگ تحمیلی به شهر کوچیده‌اند. در این میان گروه درخور توجهی نیز از ساکنان پیشین روستاهای اولیه مؤثر در شکل‌گیری اسلامشهر نیز در آن سکنی گزیده‌اند. مهاجران وارد شده یا مدتی را در محله‌های داخلی شهر گذرانده‌اند و یا مستقیماً از روستا و شهرهای کوچکتر به این محل کوچ کرده‌اند.

اگرچه روند شکل‌گیری بخش عمده‌ای از موسی‌آباد و بالاجاده غیررسمی بوده است، اکنون یک محله رسمی و تقریباً با تمام زیرساخت‌های مورد نیاز است و از مشکلات فراگیر دیگر سکونتگاه‌های غیررسمی، از جمله نامطلوبی معابر و کمبود فضاهای باز و نیز سرانه‌های بسیار پایین به دور است.

موسی‌آباد از نظر بسیاری از شاخص‌ها از سایر محلات و بسیاری از سکونتگاه‌های غیررسمی پیرامون مطلوب‌تر است و در آن سکونت خانوارهای دارای سرپرست کارمند، بازنشسته و مشاغل آزاد با درآمد کافی؛ پدیده‌ای رو به افزایش است. از لحاظ خدمات نیز مشکل دولت‌آباد غالباً در مورد کمیت خدمات نیست بلکه به کیفیت آن باز می‌گردد. در مجموع به نظر می‌رسد که بتوان این سکونتگاه را مصداقی از محلات رسمی در یک منطقه بزرگ اسکان غیررسمی دانست که راه بهبود و اصلاح را طی می‌کند و تا حد زیادی این مسیر را طی کرده است. شاخص‌هایی چون رونق اقتصادی، ارزش یافتن زمین و ساخت و ساز و سکونت گروه متوسط جامعه در نشان می‌دهد که راه ارتقاء بیشتر را در پیش دارد. در این میان پیوند مردم با منابع تولید روستا و کشاورزی بر سرعت این روند مثبت افزوده است، چنان که مازاد اقتصادی کشاورزی خانوارهای کشاورز به این سکونتگاه وارد شده و در ارتقاء زندگی و شرایط مسکن آنها کاملاً مؤثر بوده است.

مقایسه تحلیل‌های به‌عمل آمده از وضعیت امنیت اجتماعی گویای تأثیرگذاری مؤلفه‌های اقتصادی - اجتماعی و فضایی در سطح احساس مردم جامعه از امنیت می‌باشد.

به طور کلی با توجه به ویژگی‌های محلات در حال ارتقاء و اجتماعات رو به زوال، بدون شک نگرانی عمده درباره تازه‌واردهایی است که حداقل شرایط مورد نیاز را برای تثبیت ندارند و احتمال آسیب‌دیدگی آنها در شرایط به حاشیه راندگی شهر بسیار بیشتر است. آنان گروه‌های کم‌درآمد، عمدتاً بیکار یا شاغل در مشاغل غیررسمی کم‌اهمیت هستند که از حمایت‌های اجتماعی برخوردار نیستند و در مسکن‌های ناپایدار با سرانه‌های پایین سکنی می‌گزینند. این گروه گاهی در مسیر تلاش برای ارتقاء و تثبیت، مورد سوء استفاده باندهای مافیایی فعال در زمینه بزه قرار می‌گیرند. اگرچه در بسیاری از موارد این گروه انگ‌های مختلفی را مانند بزه‌کاری و خلاف را بر خود دارند، اما واقعیت این است که آنان قربانیانی بیش نیستند که در چرخه فقر گرفتار شده‌اند.

هرچند ویژگی‌های برشمرده شده در محلات مختلف اسلامشهر، قابلیت‌ها و محدودیت‌های ذاتی متفاوتی را برای سیر صعودی و ارتقای امنیت اجتماعی یا سیر نزولی امنیت اجتماعی ایجاب می‌نماید، لیکن رویکرد برنامه‌ریزی و نظام مدیریت شهری تأثیر به‌سزایی در هدایت سکونتگاه به این یا آن سیر و در نتیجه ایجاد فضای امن یا ناامن دارد. در این راستا پذیرفتن اسکان غیررسمی نه تنها به‌عنوان یک مسئله بلکه به‌عنوان بخشی از راه حل تأمین مسکن شهروندان تهدیدست نخستین گام است؛ که در ادامه آن اتخاذ سیاست‌های توانمندساز در این گونه اجتماعات محلی، در راستای تقویت امنیت اجتماعی، ضروری است. بدون شک در روند تحول و تثبیت سکونتگاه‌های غیررسمی و اجتماع ساکن در این محلات، در مورد گروهی که شرایط اقتصادی، اجتماعی و سکونتی نامطلوبی دارند و در سکونتگاه‌های نازل محله میان‌آباد یا در سایر محلات فقیر زندگی می‌کنند، نگرانی‌های بیشتری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش بیانگر آن است که به فراخور گونه‌های متفاوت سکونتگاه‌های غیررسمی و سطوح متفاوت از امنیت اجتماعی، باید سیاست‌ها و اقدامات متفاوتی در دستور کار مدیران شهری قرار گیرد تا برای گام برداشتن شهروندان تهدیدست به سوی شرایط بهتر رهگشایی شود و یکپارچگی با متن به جای جدایی‌گزینی حاشیه قرار گیرد. بدون شک نادیده گرفتن میان‌آباد و نظایر آن در چارچوب برنامه‌ریزی رایج شهر و سیاست‌های حمایتی مختلف، در تعیین و رقم خوردن وضعیت فعلی شاخص‌های کالبدی، اجتماعی، روانی، اقتصادی و فرهنگی ساکنان این سکونتگاه مؤثر بوده است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

- اسلامشهر به عنوان نماد بارزی از اسکان غیررسمی با مشخصه‌های بارزی در زمینه تحولات فضایی - اجتماعی و اقتصادی و به تبعیت از ساختارهای کلان جامعه و تحولات منطقه‌ای تهران، با بازتولید جدایی‌گزینی فضایی - اجتماعی، محله‌بندی‌های خاصی را در سطح شهر سبب شده است.
- در بین محلات چهارگانه میان‌آباد، امام حسین، مظفریه، و ضیاء آباد، محله میان‌آباد (به عنوان فقیرترین محله اسلامشهر) نمونه بارزی از جدایی‌گزینی فضایی - اجتماعی با شرایط اقتصادی - اجتماعی و کالبدی خاص خود می‌باشد به نحوی که جمعیت این محله از حدود ۲۴ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ به حدود ۶۱ هزار نفر در خرداد ماه سال ۱۳۹۵ رسیده است.
- برای تحلیل تطبیقی احساس امنیت اجتماعی در میان شهروندان، محله موسی‌آباد به عنوان یکی از محلات مطلوب و توسعه‌یافته اسلامشهر انتخاب و نسبت به سنجش امنیت اجتماعی در محله میان‌آباد و موسی‌آباد اقدام شد که بر این اساس شاخصهای احساس امنیت اجتماعی در میان‌آباد به مراتب پایین‌تر از موسی‌آباد ارزیابی شده است که نشان‌دهنده تأثیرپذیری کامل مؤلفه امنیت اجتماعی از شاخص‌های جامعه‌ای - فضایی (جامعه محور بودن امنیت) می‌باشد.

- کمبود تجهیزات شهری، دسترسی نداشتن به امکانات و خدمات رفاهی، بیکاری، تراکم بالای جمعیت، جوانی بالای جمعیت، ضعف کنترل‌های رسمی و غیررسمی به لحاظ پیشی گرفتن سریع رشد جمعیت و اسکان غیررسمی بر امکانات و ضروریات پایه زندگی، گسیختگی کالبدی، غیررسمی بودن تصرف زمین و ساخت وسازها، وجود فضاهای بایر و مخروبه و رهاشده و سرمایه اجتماعی و کالبدی اندک از عوامل اصلی احساس تبعیض و تهدید امنیت اجتماعی در این محله محسوب می‌شود.
- بطئی بودن روند تغییرات اجتماعی و فرهنگی، روند رو به تزاید رشد جمعیت، جوانی جمعیت و انتظارات و توقعات متعدد آنها در کنار ضعف ساختارها در پاسخگویی به نیازهای اشتغال و مسکن و سبک مدیریت امنیت اجتماعی از عوامل اصلی تشدید ابعاد ناامنی اجتماعی و احتمالاً تبدیل شدن آن به یک بحران در آینده می‌باشد که ضرورت تحلیل و توجه هرچه بیشتر را، بنا به اصول تبیین و گفته شده در چارچوب موازین دین مبین اسلام، اصل برابری و برادری و عدالت اجتماعی و اقتصادی، اصول قانون اساسی و رویکردهای نوین در زمینه مدیریت امنیت اجتماعی و ساماندهی اسکان غیررسمی و بالاخره روند فعلی تحولات جامعه، می‌طلبد تا از رهگذر آن بتوان با اقدامات و سیاستگذاری‌های راهبردی از یک طرف و اقدامات کالبدی - عمرانی فوری از طرف دیگر و بالاخره توانمندسازی و ارتقای ظرفیت‌های اجتماعی - اقتصادی و کالبدی به چاره‌جویی و حل مسئله پرداخت.

منابع

۱. اصفهانی، زهرا، اسدی، مجید، (۱۳۹۲)، سکونتگاه‌های غیررسمی در اراضی حریم شهرها و راهکارهای تعدیل آن، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار.
۲. افروغ، عماد، (۱۳۷۵)، فضا و نابرابری اجتماعی، تهران. انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
۳. بندر آباد، علیرضا، خلیجی، محمد علی، (۱۳۹۷)، سنجش عدالت اجتماعی با رویکرد توسعه پایدار مطالعه موردی مناطق شهری تبریز، شهرپایدار، سال ۱، شماره ۱.
۴. پوراحمد، احمد، خلیجی، محمد علی، (۱۳۹۳)، قابلیت سنجی تحلیل خدمات شهری با استفاده از تکنیک VIKOR (مطالعه موردی شهر بناب)، برنامه ریزی فضایی، سال ۴، شماره ۲.
- جامی، مؤذن، هادی، محمد، (۱۳۷۸)، نگاهی به آسیب شناسی امنیت ملی، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال ۱، شماره ۴.
۵. حاتمی‌نژاد، حسین، حسین اوغلی، جواد، (۱۳۸۸)، بررسی تطبیقی برخی شاخص‌ها در سکونت گاه‌های غیر رسمی اطراف کلان شهر تهران (مطالعه موردی: حصار امیر و شهرک انقلاب)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال ۹، شماره ۱۲.
۶. خلیجی، محمد علی، سرور، رحیم، (۱۳۹۷)، تحلیلی بر انواع تفرق‌ها و میزان اثرگذاری آنها بر تحقق مدیریت یکپارچه حریم پایتخت، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی، سال ۱۳، شماره ۴۳.
۷. رجبی پور، محمود، (۱۳۸۲)، درآمدی بر احساس امنیت در بستر امنیت عینی، دانش انتظامی، شماره ۱۸.
۸. سرور رحیم، (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر آینده نگری گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی در منطقه شهری تهران " فصلنامه هفت شهر، سال ۲، شماره ۲۹ و ۳۰.
۹. سرور، رحیم، خلیجی، محمد علی، (۱۳۹۴)، سنجش درجه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد، برنامه ریزی شهری، سال ۶، شماره ۲۱.
۱۰. شادانیا، هوشنگ، (۱۳۸۲)، قاچاق کالا و امنیت اجتماعی مج، موعه مقالات همایش امنیت اجتماعی.
۱۱. شکویی، حسین، (۱۳۷۵)، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، تهران، جلد اول، گیتاشناسی.

۱۲. صالحی، اسماعیل، (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی در فضاهای شهری امن، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
۱۳. عزت‌پناه، بختیار، خلیجی، محمدعلی، (۱۳۵)، تحلیل الگوی گسترش کالبدی و فضایی با استفاده از مدل هلدن مورد شناسی: شهر گناباد، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه، سال ۶، شماره ۲۰.
۱۴. عظیمی هاشمی، مژگان، (۱۳۸۴)، تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی - اقتصادی مردم مشهد و کشور، مجله فرهنگ خراسان، سال ۵، شماره ۱۲.
۱۵. کارگر، بهمن، (۱۳۸۹)، فضا، جامعه و امنیت اجتماعی در حاشیه جنوبی کلان شهر تهران (شهرستان اسلامشهر)، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۲.
۱۶. کلانتری، محسن، (۱۳۸۰)، بررسی جغرافیایی جرم در شهر تهران، پایان نامه دوره دکتری برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران.
۱۷. کلاهچیان، محمد، (۱۳۸۲)، اپوزیسیون توده وار: تحلیلی بر بحران خرداد ۸۲، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۸. مرکز آمار ایران، سالنامه آماری سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۰، ۱۳۸۵.
19. Blobaum, A. & Hunecke, M. (2005). Perceived Danger in Urban Public Space; The Impacts of Physical Features and Personal Factors. **Environment and Behavior**, 4, 465-486.
20. Day, K. Stump, C. & Carreon, D. (2003). Confrontation and Loss of Control: Masculinity and Men's Fear in Public Space. **Journal of Environmental Psychology**, 558, 311-322.
21. Gert, V.B. (2005) "*Fear of crime: feeling (un) safe and (in) secure in their society*", Available from: http://mineco.fgov.be/informations/statistics/studies/ac084_en.

Evaluation and Analysis of Space-Community Structures and Social Security in Islamshahr Neighborhoods

Akbar Tavakoli¹

Department of Geography and Urban Planning, Tehran North Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Rahim Sarvar^{2*}

Department of Geography and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract: *The current research was conducted with the topic of economic policy uncertainty and company value: the mediating role of intellectual capital and research and development. The research is considered to be applied in terms of purpose and in terms of descriptive-correlational method. The statistical population of this research is all the companies of Tehran Stock Exchange during the years 2014 to 2016. The sample used was also selected through the method of systematic exclusion from the statistical population, in this order, 114 companies have been selected as the research sample, to examine and test the hypotheses. Research data analysis was done using EVIEWS10 software and regression test. The results showed that there is a positive and significant relationship between economic policy uncertainty and social responsibility; Intellectual capital has a positive and significant effect on the relationship between social responsibility and company value; Intellectual capital has a positive and significant effect on the relationship between corporate governance and company value; Research and development has a positive and significant effect on the relationship between social responsibility and company value, and research and development has a positive and significant effect on the relationship between corporate governance and company value.*

Key words: *Economic policy uncertainty, company value, intellectual capital, research and development.*

¹ E-mail: retavakoli89@gmail.com

² E-mail: savarh83@gmail.com (Corresponding Author)